

УДК 346.9:336.763.2

Олександра Кологойда,*канд. юрид. наук, доцент,
доцент кафедри господарського права юридичного факультету
Київського національного університету імені Тараса Шевченка*

АДМІНІСТРАТИВНИЙ ПОЗОВ ЯК ЗАСІБ ЗАХИСТУ ПРАВ І ЗАКОННИХ ІНТЕРЕСІВ УЧАСНИКІВ ФОНДОВОГО РИНКУ

У статті визначено поняття та види адміністративних позовів як засобу захисту прав і законних інтересів учасників фондового ринку. Такі засоби застосовуються в охоронних фондових правовідносинах. Серед них – позови: 1) про визнання повністю або частково недійсними актів органів державної влади; 2) про оскарження рішень, дій чи бездіяльності уповноважених осіб органу державної влади або місцевого самоврядування; 3) про оскарження постанов про накладення санкцій за правопорушення на ринку цінних паперів; 4) про стягнення штрафів, накладених за правопорушення на ринку цінних паперів; 5) про захист прав і законних інтересів інвесторів, ліквідацію корпоративного інвестиційного фонду, припинення акціонерного товариства.

Ключові слова: цінні папери, фондовий ринок, охоронні правовідносини, адміністративний позов.

Постановка проблеми в загальному вигляді та її зв'язок із важливими науковими чи практичними завданнями. Захист прав і законних інтересів учасників фондового ринку є однією з найбільш актуальних проблем сьогодення. Незважаючи на дискусійність питання про зміст суб'єктивного права на захист, безспірним і загально визнаним у літературі є положення про те, що, наділяючи ту чи іншу особу певними суб'єктивними правами та обов'язками, законодавство надає уповноваженій особі і право на їх захист. Як наголошував відомий російський цивіліст Д. І. Мейер, будь-яке право супроводжує можливість його примусового виконання; якщо для певного права немає можливості примусового здійснення, то немає, власне, і права [1, с. 224].

Кожний суб'єкт господарювання і споживач мають право на захист своїх прав і законних інтересів у разі їх порушення, невизнання або оспорювання (ч. 1 ст. 15 Цивільного кодексу України [2] (далі – ЦК України), ст. 20 Господарського кодексу України [3] (далі – ГК України), що дає підстави кваліфікувати право на захист як одну із правомочностей суб'єктивного юридичного права особи.

Метою статті є дослідження засобів захисту прав і законних інтересів учасників фондового ринку, що здійснюється в рамках конструкції охоронного правовідношення, де особа реалізує своє право на захист, обираючи один зі способів захисту, встановлених законом та/або договором.

Судові засоби захисту прав і законних інтересів учасників фондового ринку застосовуються в господарських відносинах у порядку господарського або адміністративного судочинства, що вимагає розмежування компетенції господарських та адміністративних судів і визначення поняття адміністративного позову.

Адміністративний позов – це звернення до адміністративного суду про захист прав, свобод та інтересів у публічно-правових відносинах (п. 6 ч. 1 ст. 3 Кодексу адміністративного судочинства України від 6 липня 2005 р. [4] (далі – КАС України), тобто процесуальний засіб порушення провадження у справі в адміністративному суді.

Аналіз останніх досліджень і публікацій із теми дослідження. Дослідженню адміністративної юстиції як особливого порядку вирішення публічно-правових спорів присвячено праці В. Б. Авер'янова, Ю. П. Битяка, О. А. Беляневич, Л. В. Бринцевої, М. Жернакова, С. В. Ківалова, А. Г. Кучерена, В. А. Сьоміної, В. І. Татькова, Ю. О. Тихомирова, Н. Ю. Хаманєвої, Н. Є. Хлібороба, Д. М. Чечота та інших.

Виклад основного матеріалу. Згідно з п. 1 ч. 1 ст. 3 КАС України справа адміністративної юрисдикції – це переданий на вирішення адміністративного суду публічно-правовий спір із відповідним суб'єктом складом, тобто за участю суб'єкта владних повноважень. Вчені звертають увагу на помилкове ототож-

нення понять «адміністративно-правовий спір» і «публічно-правовий спір» [5, с. 23–24]. Вони не співвідносяться як родові та видові, є рівнопорядковими поняттями і видовими категоріями стосовно спільної родової категорії «юридичний конфлікт» [6, с. 8]. У вузькому розумінні спір є адміністративним, якщо юридичне питання, яке становить зміст спору, – це питання адміністративного права [7, с. 10; 8, с. 30]. Останніми роками в адміністративно-правовій літературі набуло популярності широке розуміння, згідно з яким публічно-правовий спір виникає з усіх відносин публічно-правового характеру у сфері державного управління [9, с. 16–17], а поняття «спори, що виникають з адміністративно-правових відносин» має умовний характер, оскільки його предмет становлять не лише адміністративно-правові, а й інші публічно-правові відносини [10, с. 74; 11, с. 118].

Серед ознак адміністративно-правового спору виокремлюють: характер правовідносин – публічно-управлінська сутність матеріальних відносин між сторонами спору; наявність обов'язкового суб'єкта спору – суб'єкта владних повноважень; імперативний метод правового регулювання матеріальних відносин, з яких виник спір; наявність публічного інтересу хоча б однієї зі сторін спору; ініціювання спору між приватною особою та суб'єктом владних повноважень виключно приватною особою [12, с. 54–56]. Аналізуючи наведені ознаки, Л. В. Бринцева робить висновок, що адміністративно-правовими можна назвати всі спори, які виникають із публічних управлінських правовідносин: адміністративних, екологічних, фінансових, господарських тощо [12, с. 54]. Поділяємо точку зору О. А. Беяневич про те, що обов'язковою ознакою позовної форми захисту в адміністративному суді має бути наявність спору про право публічне, тобто спору про права та обов'язки у публічних правовідносинах [13, с. 140]. Характер суб'єктивного права, яке порушено, має вирішальне значення для визначення питань підсудності справи [14, с. 215].

Наявність публічного інтересу та юридична нерівність сторін в адміністративному спорі зумовлюють зіткнення (конфлікт) приватних і публічних інтересів. Д. М. Чечот характеризував адміністративну юстицію як порядок розгляду і вирішення у судовій процесуальній формі спорів у сфері адміністративного управління, які виникають між громадянами чи юридичними особами, з одного боку, й адміністративними органами – з іншого, що здійснюється юридичними органами, спеціально створеними для вирішення правових спорів [15, с. 21].

Правило про те, що позивачем в адміністративному суді може бути не лише особа, на захист прав, свобод та інтересів якої подано позов, а й суб'єкт владних повноважень, на виконання повноважень якого подається позовна заява (п. 8 ч. 1 ст. 3 КАС України) про застосування адміністративно-господарських санкцій, визнання угод недійсними тощо [13, с. 138], значною мірою підриває цілісність ідеї адміністративної юстиції [13, с. 138; 16, с. 170], безпідставно розширює завдання (ч. 1 ст. 2 КАС України) і призначення адміністративного судочинства [14, с. 216]. Якщо позивачем в адміністративному суді виступає суб'єкт владних повноважень, то говорити про наявність спору про право і про суб'єктивні публічні права такого суб'єкта у відносинах із суб'єктом господарювання не можна [13, с. 139; 142]. Ініціювати спір між приватною особою та суб'єктом владних повноважень в адміністративному суді може виключно приватна особа [6, с. 7]. Отже, пропонуємо внести зміни до визначення поняття «справа адміністративної юрисдикції» (п. 1 ч. 1 ст. 3 КАС України), замінивши слова «хоча б однією з сторін» словом «відповідачем».

Відповідно до ч. 3 ст. 2 КАС України у справах щодо оскарження рішень, дій чи бездіяльності суб'єктів владних повноважень адміністративні суди перевіряють, чи прийняті (вчинені) вони: на підставі, в межах повноважень та у спосіб, що передбачені Конституцією та законами (ч. 2 ст. 19 Конституції України), чи використано повноваження з метою, з якою воно надано, тощо. Здійснення управлінських функцій як ознака справи адміністративної юрисдикції (п. 1 ч. 1 ст. 3 та ч. 1 ст. 17 КАС України) не підтверджує, що суб'єкт владних повноважень, звертаючись до адміністративного суду із позовом до суб'єкта господарювання, перебуває з останнім у стані спору про право або інтерес, а означає, що суб'єкт владних повноважень виконує покладений на нього законом обов'язок (реалізує повноваження та господарську компетенцію) [13, с. 142].

Таким чином, адміністративним судам підвідомчі публічно-правові спори – спори про права та обов'язки юридичної або фізичної особи у публічних правовідносинах, пов'язані з порушенням (загрозою порушення) діями (бездіяльністю) суб'єкта владних повноважень під час здійснення ним дискреційних повноважень суб'єктивних публічних прав, свобод, охоронюваного законом інтересу позивача або створенням умов, за яких їх реалізація є неможливою. Розглянемо окремі адміністративні позови як засоби захисту прав та законних інтересів учасників фондових правовідносин.

Позов про визнання повністю або частково недійсними актів органів державної влади (зокрема, КМУ, НКЦПФР, ФДМУ, АМКУ) та органів місцевого самоврядування, актів інших суб'єктів, що суперечать законодавству, ущемляють права та законні інтереси учасника фондового ринку або перешкоджають їх реалізації.

Згідно з ч. 2 ст. 2 КАС України до адміністративних судів можуть бути оскаржені будь-які рішення, дії чи бездіяльність суб'єктів владних повноважень, крім випадків, коли щодо таких рішень, дій чи бездіяльності Конституцією України чи законами встановлено інший порядок судового провадження [17]. Із п. 1 ч. 1 ст. 12 ГПК України вилучено положення про підвідомчість господарським судам справ у спорах про визнання недійсними актів із підстав, зазначених у законодавстві [18]. До компетенції адміністративних судів віднесено: 1) спори фізичних чи юридичних осіб із суб'єктом владних повноважень щодо оскарження його рішень, дій чи бездіяльності; 2) спори між суб'єктами владних повноважень із приводу реалізації їх компетенції у сфері управління, у т.ч. делегованих повноважень, а також спори, які виникають із приводу укладення та виконання адміністративних договорів (п.п. 1, 3 ч. 1 ст. 17 КАС України).

Спори про визнання недійсними актів інших органів – не органів державної влади і місцевого самоврядування – залишилися підвідомчими господарським судам (ч. 5 ст. 5; ч. 2 ст. 12; ч. 2 ст. 15; ч. 2 ст. 57; ч. 5 ст. 84 Господарського процесуального кодексу України [19] (далі – ГПК України)). У разі якщо предметом спору є визнання недійсним рішення загальних зборів учасників (акціонерів) товариства, а вимога до суб'єкта владних повноважень є похідною (зокрема, про державну реєстрацію припинення юридичної особи), такий спір підвідомчий господарським судам. У зв'язку з відсутністю у законодавстві норм про спеціальну підвідомчість (підсудність) спорів, пов'язаних з емісією цінних паперів, розміщенням акцій чи їх обігом, а також часток у статутному (складеному) капіталі товариства, що виникають між акціонерами (учасниками) господарського товариства і товариством (крім передбачених п. 4 ч. 1 ст. 12 ГПК України), такі позови підвідомчі господарським судам за правилами ст. 1 ГПК України, тобто з урахуванням суб'єктного складу учасників спору (п.п. 7, 8 Постанови Пленуму Верховного Суду України № 13 «Про практику розгляду судами корпоративних спорів» [20]).

В. Е. Белянєвичем було обґрунтовано, що ознаки спору про право не поширюються на

справи про визнання недійсними актів державних та інших органів, оскільки: 1) їх слід вважати не конфліктом прав і обов'язків, а конфліктом інтересів; 2) такий конфлікт не може бути ліквідовано спільними зусиллями його учасників; його можна вирішити лише шляхом скасування акта; 3) не можна говорити про рівну правосуб'єктність учасників конфлікту [21, с. 78].

Підставами для визнання акта нечинним [22, с. 16] є невідповідність його вимогам законодавства та/або визначеній законом компетенції органу, який видав цей акт, а також порушення у зв'язку з його прийняттям прав та інтересів позивача [23; 24].

Учасники фондових правовідносин можуть вимагати визнання недійсними актів, виданих органами управління юридичних осіб, зокрема рішень загальних зборів акціонерів, правління та інших органів акціонерного товариства (далі – АТ), що порушують права та законні інтереси акціонерів. Так, відповідно до ч. 1 ст. 50 Закону України від 18.09.2008 «Про акціонерні товариства» [26] (далі – Закон «Про АТ») у разі, якщо рішення загальних зборів або порядок прийняття такого рішення порушують вимоги Закону «Про АТ», інших актів законодавства, статуту чи положення про загальні збори АТ, акціонер, права та охоронювані законом інтереси якого порушено таким рішенням, може оскаржити це рішення до суду протягом трьох місяців із дати його прийняття. До зазначеної категорії справ у фондових охоронних правовідносинах належать спори про визнання недійсними рішень загальних зборів про емісію/випуск (додаткову емісію) цінних паперів (визнання емісії недійсною), про збільшення статутного капіталу АТ за рахунок додаткової емісії акцій, про зміну номінальної вартості акцій без зміни розміру статутного капіталу АТ тощо. Відповідачем у таких спорах виступає саме АТ як юридична особа, рішення керівних органів якої оскаржується, а не його учасники (акціонери) (п. 6.2.4 роз'яснення Вищого арбітражного суду України від 26.01.2000 № 02-5/35 «Про деякі питання практики вирішення спорів, пов'язаних з визнанням недійсними актів державних або інших органів» [25], п. 20 Постанови Пленуму Верховного Суду України № 13). Наприклад, визнано недійсним рішення загальних зборів акціонерів ЗАТ «ТФПНК «Укртатнафта» від 19 липня 1997 р. про зміну внесків засновників зі сторони Республіки Татарстан із права власності на нафту та нафтовий конденсат на 25 родовищах на акції АТ «Татнафта» та АТ «Татнафтопром» без погодження з органами державної влади, які приймали рішення про

створення, укладення угоди і затвердження статуту ЗАТ «ТФПНК «Укртатнафта», через невідповідність законодавству [27].

Рішення загальних зборів учасників (акціонерів) та інших органів господарського товариства є актами, оскільки ці рішення зумовлюють настання правових наслідків, спрямованих на регулювання господарських відносин, і мають обов'язковий характер для суб'єктів цих відносин. Недійсним може бути визнано рішення загальних зборів учасників товариства, а не протокол загальних зборів. Безумовно підставою для визнання недійсними рішень загальних зборів у зв'язку з прямою вказівкою закону є: прийняття загальними зборами рішення за відсутності кворуму для проведення зборів чи прийняття рішення з питань, не включених до порядку денного, про зміну статутного капіталу товариства, якщо не дотримано процедури надання акціонерам відповідної інформації. Вирішуючи питання про недійсність рішень загальних зборів у зв'язку з іншими порушеннями, допущеними під час скликання та проведення загальних зборів, суд повинен оцінити, наскільки ці порушення могли вплинути на прийняття загальними зборами відповідного рішення (п.п. 17, 18, 20 Постанови Пленуму Верховного Суду України № 13).

Спірною є можливість оскарження не лише актів (рішень) як таких, а й бездіяльності керівних органів корпоративних підприємств у тих випадках, коли вони зобов'язані діяти певним чином (відповідно до вимог законодавства, установчих документів, емісійних зобов'язань або прийнятих рішень). Сюди можна додати і проблему оскарження фізичних дій, що не оформлювалися відповідними юридичними актами з боку керівних органів (наприклад, протидія акціонерам, які хочуть потрапити на загальні збори). Втім, аналіз цієї категорії справ, чинного законодавства і теоретичних положень свідчить про те, що *слід ставити питання не про оскарження бездіяльності чи певних фізичних дій, а про зобов'язання вчинити певні юридичні чи фізичні дії або про їх заборону*.

Рішення загальних зборів є правомочним до того часу, поки у судовому порядку не буде встановлено інше, тобто йдеться про презумпцію легітимності рішень органів управління [28]. Не підлягають задоволенню вимоги про визнання: загальних зборів акціонерів такими, що відбулися; рішень загальних зборів правомочним або такими, що підлягають виконанню; реорганізації такою, що відбулася (п. 10 постанови Пленуму Верховного Суду України № 13).

Законодавче визначення корпоративних прав (п. 8 ч. 1 ст. 2 Закону «Про АТ», ч. 1

ст. 167 ГК України, абз. 1 ч. 1 ст. 6 Закону України від 23.02.2006 «Про цінні папери та фондовий ринок» [29]) охоплює усі права та правомочності, що впливають із права власності на акції. Однак реальне (а не потенційне) право на позов переходить до правонаступника виключно у разі універсального, а не сингулярного правонаступництва [30].

Позов про оскарження постанов про накладення санкцій за правопорушення на ринку цінних паперів, винесених уповноваженими особами НКЦПФР (ст.ст. 8, 11 Закону України від 30.10.1996 «Про державне регулювання ринку цінних паперів» [31]). Ці справи підвідомчі адміністративним судам і розглядаються в порядку, встановленому КАС України, як публічно-правові спори.

Позов про оскарження рішень, дій чи бездіяльності уповноважених осіб органу державної влади або місцевого самоврядування. У межах зазначеної категорії справ до органу державної влади пред'являються вимоги про зобов'язання вчинити певні дії. Зокрема, до НКЦПФР – анулювати свідоцтво про реєстрацію випуску цінних паперів, видати свідоцтво про реєстрацію випуску цінних паперів; визнати недійсним тимчасове свідоцтво/свідоцтво про реєстрацію випуску цінних паперів, відновити чинність раніше виданих свідоцтв; про визнання протиправними дій (бездіяльності) НКЦПФР та її територіальних органів і зобов'язання скасувати реєстрацію випуску акцій та реєстрацію звіту про результати розміщення акцій [32] тощо.

Позови НКЦПФР, територіального органу НКЦПФР, позови (заяви, подання) прокурора в інтересах держави про стягнення штрафів, накладених постановами НКЦПФР, за правопорушення на ринку цінних паперів [33; 34]. Верховний Суд України визначає, що справи про стягнення з учасників фондового ринку штрафів, накладених уповноваженими особами ДКЦПФР, а також про оскарження рішень, дій чи бездіяльності цих осіб підлягають розгляду в порядку адміністративного судочинства як публічно-правові спори на підставі ч. 1 ст. 17 КАС України.

Спори, в яких НКЦПФР або органи прокуратури як суб'єкти владних повноважень звертаються до адміністративного суду з позовом про стягнення накладених на юридичних осіб і фізичних осіб – підприємців адміністративно-господарських санкцій, не є адміністративними (публічно-правовими) спорами. Предметом таких спорів не є публічне право, а відповідачем виступає не владний орган, а суб'єкт господарювання. *Досліджувану категорію спорів слід виключити із підвідо-*

мчості адміністративного суду і вирішувати у межах позовного провадження господарськими судами. Заперечуємо проти кваліфікації Л. В. Бринцевою таких спорів як спорів про адміністративні правопорушення, адже суб'єктом адміністративної відповідальності є виключно фізичні особи, і пропозицій вченої надати рішенням суб'єктів владних повноважень про накладення адміністративних санкцій статусу виконавчого документа, створити в органах виконавчої влади підрозділи адміністративної квазіюстиції, запровадити у таких підрозділах посаду «квазісудді» (спеціально уповноваженої посадової особи) та наділити його повноваженнями з ухвалення рішення у скарзі [6, с. 6, 8]. На мою думку, створення «квазісудових» органів у господарських відносинах, у т.ч. відносинах з управління господарською діяльністю, є неприпустимим; законодавство має забезпечувати єдиний, виключно судовий порядок вирішення господарських спорів за позовами суб'єкта владних повноважень до суб'єкта господарювання з метою забезпечення конституційних засад і принципів у сфері господарювання.

Позови НКЦПФР, територіальних органів НКЦПФР, яким делеговано таке право рішеннями НКЦПФР (ст. 6 Закону «Про державне регулювання ринку цінних паперів»), позови (заяви, подання) прокурора в інтересах держави (ст. 23 Закону України від 14.10.2014 «Про прокуратуру» [35]) про: **1) захист прав і законних інтересів інвесторів на ринку цінних паперів; 2) ліквідацію корпоративного інвестиційного фонду** (далі – КІФ) із підстав, визначених ч. 2 ст. 39 Закону України «Про інститути спільного інвестування» [36]; **3) припинення АТ** із підстав, передбачених ст. 110 ЦК України, п. 5 ст. 9 Закону «Про АТ», п. 31-1 ст. 8 Закону «Про державне регулювання ринку цінних паперів».

Відповідно до п. 2 ч. 1 ст. 110 ЦК України юридична особа ліквідується за рішенням суду про визнання судом недійсною державної реєстрації юридичної особи через допущені при її створенні порушення, які не можна усунути, а також в інших випадках, встановлених законом. Це так звана «примусова» ліквідація [37, с. 4], серед підстав якої можна виокремити:

1) порушення, допущені під час створення АТ, які не можна усунути;

2) порушення, визначені іншими загальними і спеціальними законами (наприклад, п. 5 ст. 9 Закону «Про АТ», п. 31-1 ст. 8 Закону «Про державне регулювання ринку цінних паперів»), а саме: неподання АТ протягом двох років поспіль НКЦПФР інформації, передбаченої законом; не утворення органів АТ протягом року з дня реє-

страції НКЦПФР звіту про результати приватного розміщення акцій серед засновників АТ; не скликання АТ загальних зборів акціонерів протягом двох років поспіль.

Право на позов має як НКЦПФР, так і її територіальні органи, якщо це передбачено відповідним положенням про територіальний орган НКЦПФР.

Припинення КІФ, АТ із підстав, визначених законом, є адміністративно-господарською санкцією – заходом організаційно-правового характеру, спрямованим на припинення правопорушення суб'єктом господарювання та ліквідацію його наслідків (ст. 239 ГК України). Строк на звернення до суду визначається з урахуванням положень ст. 99 КАС України та ст. 250 ГК України: протягом 6 місяців із дня виявлення порушення, але не пізніше як через 1 рік із дня вчинення порушення.

Законом України від 7 квітня 2015 р. «Про внесення змін до деяких законодавчих актів України щодо захисту прав інвесторів» [38] перелік підстав для позову про припинення АТ доповнено. Зокрема, однією з таких підстав визнано відсутність в АТ зареєстрованого в установленому порядку випуску акцій. В. М. Кравчук пропонує визнати підставами для позову про припинення АТ також випадки не приведення статутів у відповідність до вимог Закону «Про АТ», недобросовісне перетворення в ТОВ або приватне підприємство з порушенням прав акціонерів, порушення процедури перетворення (перетворення без скасування реєстрації випуску акцій) [37, с. 5]. На мою думку, першій зазначеній вченим підставі позову має передувати застосування НКЦПФР адміністративно-господарського штрафу за вчинення такого порушення та не усунення порушення законодавства у визначений НКЦПФР строк, а у разі порушення процедури реорганізації АТ слід звертатися з позовом про визнання недійсними змін до установчих документів АТ, які порушують законодавство, права та законні інтереси акціонерів.

З метою звільнення ринку від фіктивних емітентів і «технічних» акцій законодавством передбачено ознаки фіктивності емітента цінних паперів [39], за наявності яких НКЦПФР приймає рішення про включення емітента до списку таких, що мають ознаки фіктивності, зупиняє обіг цінних паперів емітента у зв'язку з включенням його до цього списку; скасовує реєстрацію випуску цінних паперів емітента після ухвалення судом відповідного рішення. Проте слід брати до уваги ризик використання зазначених позовів як елемента механізму рейдерських захоплень і поглинань.

Висновки

Враховуючи те, що НКЦПФР, її посадовці особи зобов'язані діяти лише на підставі, в межах повноважень та у спосіб, що передбачені Конституцією та законами України (ст. 19 Конституції України), з метою удосконалення адміністративно-правових засобів захисту учасників фондових правовідносин необхідно внести зміни до ст. 8 Закону «Про державне регулювання ринку цінних паперів», ст.ст. 9, 46 Закону «Про ІСІ» щодо розширення повноважень НКЦПФР на звернення з позовами до господарського суду, викладені у проекті Закону України «Про внесення змін до деяких законодавчих актів України щодо удосконалення державного регулювання фондового ринку» № 3725 від 28.12.2015 [40]. У подальших дослідженнях планується розглянути корпоративні позови як засоби захисту прав і законних інтересів учасників корпоративних відносин.

Список використаних джерел:

- Мейер Д. И. Русское гражданское право / Д. И. Мейер. – 2-е изд. – М.: Статут, 2000. – 831 с.
- Цивільний кодекс України від 16.01.2003 № 435-IV // ВВР. – 2003. – № 40–44. – Ст. 356.
- Господарський кодекс України від 16.01.2003 № 436-IV // ВВР. – 2003. – № 18. – Ст. 144.
- Кодекс адміністративного судочинства України від 06.07.2005 № 2747-IV / Офіційний вісник України. – 2005. – № 32. – Ст. 1918.
- Кучерена А. Г. Административная юстиция в механизме защиты прав и свобод человека и гражданина Российской Федерации : автореф. дис. ... канд. юрид. наук : спец. 12.00.14 «Юрид. акад. М., 1998. – 26 с.
- Бринцева Л. В. Адміністративно-правові спори: загальна характеристика та адміністративний порядок їх вирішення : автореф. дис. ... канд. юрид. наук : спец. 12.00.07 «Юрид. акад. України ім. Ярослава Мудрого». – Х., 2012. – 20 с.
- Чечот Д. М. Неисковые производства / Д. М. Чечот. – М.: Юрид. лит., 1973. – 168 с.
- Хаманева Н. Ю. Теоретические проблемы административно-правового спора / Н. Ю. Хаманева // Государство и право. – 1998. – № 12. – С. 29–36.
- Сьоміна В. А. Проблеми законодавчого регулювання та практики та практики розгляду адміністративно-правових спорів : дис. ... канд. юрид. наук : спец. 12.00.07 «Юрид. акад. України ім. Ярослава Мудрого». – Х., 2004. – 212 с.
- Зеленцов А. Б. Административно-правовой спор (теоретико-методологические подходы к исследованию) / А. Б. Зеленцов // Правоведение. – 2000. – № 1. – С. 68–79.
- Чечина Н. А. Рассмотрение судами дел, возникающих из административно-правовых отношений (к проекту ГПК РФ) / Н. А. Чечина // Правоведение. – 1994. – № 5–6. – С. 115–120.
- Бринцева Л. В. До питання про межі поняття «адміністративно-правовий спір» / Л. В. Бринцева // Право України. – 2007. – № 8. – С. 53–56.
- Беляневич О. А. До питання про адміністративний позов / О. А. Беляневич // Вісник Академії правових наук України. – 2012. – № 1(68). – С. 138–147.
- Татьков В. І. Публічно-правовий спір і адміністративно-правовий спір : їх співвідношення / В. І. Татьков // Право України. – 2014. – № 2. – С. 211–219.
- Чечот Д. М. Административная юстиция (теоретические проблемы) / Д. М. Чечот. – Л.: Изд-во ЛГУ, 1973. – 134 с.
- Старилев Ю. Н. Административная юстиция. Теория, история, перспективы / Ю. Н. Старилев. – М.: Норма, 2001. – 304 с.
- Про захист економічної конкуренції : Закон України від 11.01.2001 № 2210-III / ВВР. – 2001. – № 12. – Ст. 64.
- Про внесення змін до деяких актів України щодо визначення підсудності справ з питань приватизації та з корпоративних спорів : Закон України від 15.12.2006 № 483-V // ВВР. – 2007. – № 9. – С. 77.
- Господарський процесуальний кодекс України від 06.11.1991 № 1798-XII // Відомості Верховної Ради України. – 1992. – № 6. – Ст. 56.
- Про практику розгляду судами корпоративних спорів : Постанова Пленуму Верховного Суду України № 13 від 24.10.2008 // Вісник Верховного Суду України. – 2008. – № 11.
- Беляневич В. Е. Арбітражне судочинство: визнання недійсними актів державних та інших органів: навчальний посібник / В. Е. Беляневич. – К.: Ін Юре, 2001. – 304 с.
- Щербина В. С. Проблеми захисту прав та інтересів суб'єктів господарювання (матеріально-правовий та процесуальний аспекти) / В. С. Щербина // Українське комерційне право. – 2007. – № 8. – С. 12–20.
- Узагальнення судової практики зі спорів, пов'язаних з реалізацією та захистом корпоративних прав. Юридичне управління Державної комісії з цінних паперів та фондового ринку [Електронний ресурс]. – Режим доступу : http://www.uaib.com.ua/files/.../Materials_SSMSC.doc.
- Постанова Дніпропетровського окружного адміністративного суду від 05.12.2013 у справі № 804/11435/13-а за позовом ТОВ «Дніпропетровський розрахунково-вексельний центр» до НКЦПФР про визнання протиправною та скасування постанови про накладення санкцій від 28 березня 2013 р. № 320-ЦА-УП-Т [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://www.reyestr.gov.ua/Review/37331444>. <http://pravoscope.com/act-postanova-804-11435-13-a-rishhenko-andrij-yurijovich-05-12-2013-derzhavnogo-regulyuvannya-rinkiv-fin-s>
- Про деякі питання практики вирішення спорів, пов'язаних з визнанням недійсними актів державних або інших органів : Роз'яснення Вищого арбітражного суду України від 26.01.2000 № 02-5/35 [Електронний ресурс]. – Режим доступу : http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/v5_35800-00.
- Про акціонерні товариства : Закон України від 17.09.2008 № 514-VI // ВВР. – 2008. – № 50–51. – Ст. 384.
- Постанова Київського апеляційного господарського суду від 14.05.2009 у справі № 32/1 за позовом заступника Генерального прокурора України інтересах держави в особі КМУ та Міністерства палива

та енергетики України до НАК «Нафтогаз України», Міністерства земельних та майнових відносин Республіки Татарстан, ВАТ «Татнафта» ім. В. Д. Шашина, АТ «Татнафтохімінвест-холдинг», компанії «Dolkono Holdings Limited», фірми «AmRUZ TRADING AG», корпорації «SEAGRUP INTERNATIONAL Inc.», банку «Девон-Кредит», ТОВ «Корсан», виконкому Кременчуцької міськради, ЗАТ «Транснаціональна фінансово-промислова нафтова компанія «Укртатнафта» про визнання недійсними рішень загальних зборів, установчих документів і припинення юридичної особи [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://jurportal.org/writ/3678880>.

28. Постанова ВСУ від 29.02.2002 // Постанови Верховного Суду України та Вищого господарського суду України у господарських справах. – К., 2004. – № 3. – С. 90.

29. Про цінні папери та фондовий ринок : Закон України від 23.02.2006 № 3480-IV // ВВР. – 2006. – № 31. – Ст. 268.

30. Мица Ю. В. Захист права власності на цінні папери: роль судової практики у формуванні системи корпоративного управління в Україні : тези виступу на науково-практичній конференції «Реформування системи корпоративного управління в Україні: стратегічні завдання та практичні кроки» (м. Ялта, 15–17 червня 2011 р.) [Електронний ресурс]. – Режим доступу : http://www.commerciallaw.com.ua/attachments/article/189/MY TSA_zahyst%20prava%20vlasnosti%20na%20tsinni%20papery_UKR.pdf.

31. Про державне регулювання ринку цінних паперів в Україні : Закон України від 30.10.1996 № 448/96-ВР // ВВР. – 1996. – № 51. – Ст. 292.

32. Постанова Окружного адміністративного суду м. Києва від 16.04.2013 у справі № 2а-2077/09/2670 за позовом ПрАТ «Сучасне будівництво» до НКЦПФР, Центрального ТД НКЦПФР про визнання бездіяльності протиправною та зобов'язання вчинити певні дії [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://pravoscope.com/act-postanova-2a-2077-09-2670-kostenko-d-a-16-04-2013-derzhavnogo-regulyuvannya-rinkiv-finansovix-poslug-s>.

33. Постанова Вінницького окружного адміністративного суду від 07.02.2014 у справі № 802/4902/13-а за позовом заступника прокурора м. Вінниці в інтересах держави в особі Центрального ТД НКЦПФР до ВАТ «Спеціалізована будівельна компанія «Водпроект» про стягнення штрафу за правопорушення на ринку цінних паперів [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://www.reyestr.court.gov.ua/Review/37102867>.

34. Постанова Окружного адміністративного суду м. Києва від 14.07.2014 № 826/8515/14 за позовом Центрального ТД НКЦПФР до ПАТ Технічно-торгівельний дім «Електроніка» про стягнення штрафу [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://www.reyestr.court.gov.ua/Review/39742303>.

35. Про прокуратуру : Закон України від 14.10.2014 № 1697-VII // ВВР. – 2015. – № 2–3. – Ст. 12.

36. Про інститути спільного інвестування : Закон України від 05.07.2012 № 5080-VI // ВВР. – 2013. – № 29. – Ст. 337.

37. Кравчук В. М. Ліквідація акціонерних товариств за позовом Державної комісії з цінних паперів та фондового ринку / В. М. Кравчук // Вісник центру комерційного права. – 2011. – № 36. – С. 4–5.

38. Про внесення змін до деяких законодавчих актів України щодо захисту прав інвесторів : Закон України від 07.04.2015 [Електронний ресурс]. – Режим доступу : http://w1.c1.rada.gov.ua/pls/zweb2/webproc4_2?id=&pf3516=2259&skl=9.

39. Про затвердження Положення про встановлення ознак фіктивності емітентів цінних паперів та включення таких емітентів до списку емітентів, що мають ознаки фіктивності : Рішення НКЦПФР від 10.07.2015 № 980 // Офіційний вісник України. – 2015. – № 57. – Ст. 1890.

40. Про внесення змін до деяких законодавчих актів України щодо удосконалення державного регулювання фондового ринку: проект Закону України № 3725 від 28.12.2015 [Електронний ресурс]. – Режим доступу : http://w1.c1.rada.gov.ua/pls/zweb2/webproc4_1?pf3511=57579.

В статье определены понятие и виды административных исков как средства защиты прав и законных интересов участников фондового рынка. Такие средства применяются в охранных фондовых правоотношениях. Среди них – иски о: 1) признании полностью или частично недействительными актов органов государственной власти; 2) оспаривании решений, действий или бездействия уполномоченных лиц органа государственной власти или местного самоуправления; 3) оспаривании постановлений о наложении санкций за правонарушения на рынке ценных бумаг; 4) взыскании штрафов, наложенных за правонарушения на рынке ценных бумаг; 5) защите прав и законных интересов инвесторов, ликвидации корпоративного инвестиционного фонда, прекращения акционерного общества.

Ключевые слова: ценные бумаги, фондовый рынок, охранные правоотношения, административный иск.

The concept and types of the administrative claim as a protecting means of the stock market participant's rights and legitimate interests are defined in the article. Such means are used in protective stock legal relationships. These include claims: 1) for the recognition of acts of public authorities wholly or partially invalid; 2) for dispute the decision, act or inaction of authorized state authority or local government persons; 3) the disputing of the imposition sanctions decisions for the securities market offenses; 4) the recovery of fines imposed for the securities market offenses; 5) the protection of investor's rights and legitimate interests, the elimination of the corporate investment fund, the termination of the company.

Key words: securities, stock market, legal security, administrative claim.